

Голас Радзімы

№ 4 (1368) ■ СТУДЗЕНЬ 1975 г. ■ ВYДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫНІКАМІ ЗА РУБЬЖОМ ■ ГОД ВYДАННЯ 20-ТЫ ■ ЦАНА 2 КАП.

МІНСК ГСП
Ул. Краснаармейская 9
Гос. 6-ка ім. Леніна

**СВЯТЛО ПЛАВІЦЬ
МЕТАЛ, ЗДАБЫВАЕ
РУДУ, ГРАНІЦЬ
КРЫШТАЛЬ...**

«ЛАЗЕР ВУЧЫЦЦА ПРАЦА-
ВАЦЬ» стар. 3.

**РЭВАЛЮЦЫЯ 1905—
1907 ГАДОУ — ГЕНЕ-
РАЛЬНАЯ РЭПЕТЫ-
ЦЫЯ КАСТРЫЧНІ-
КА**

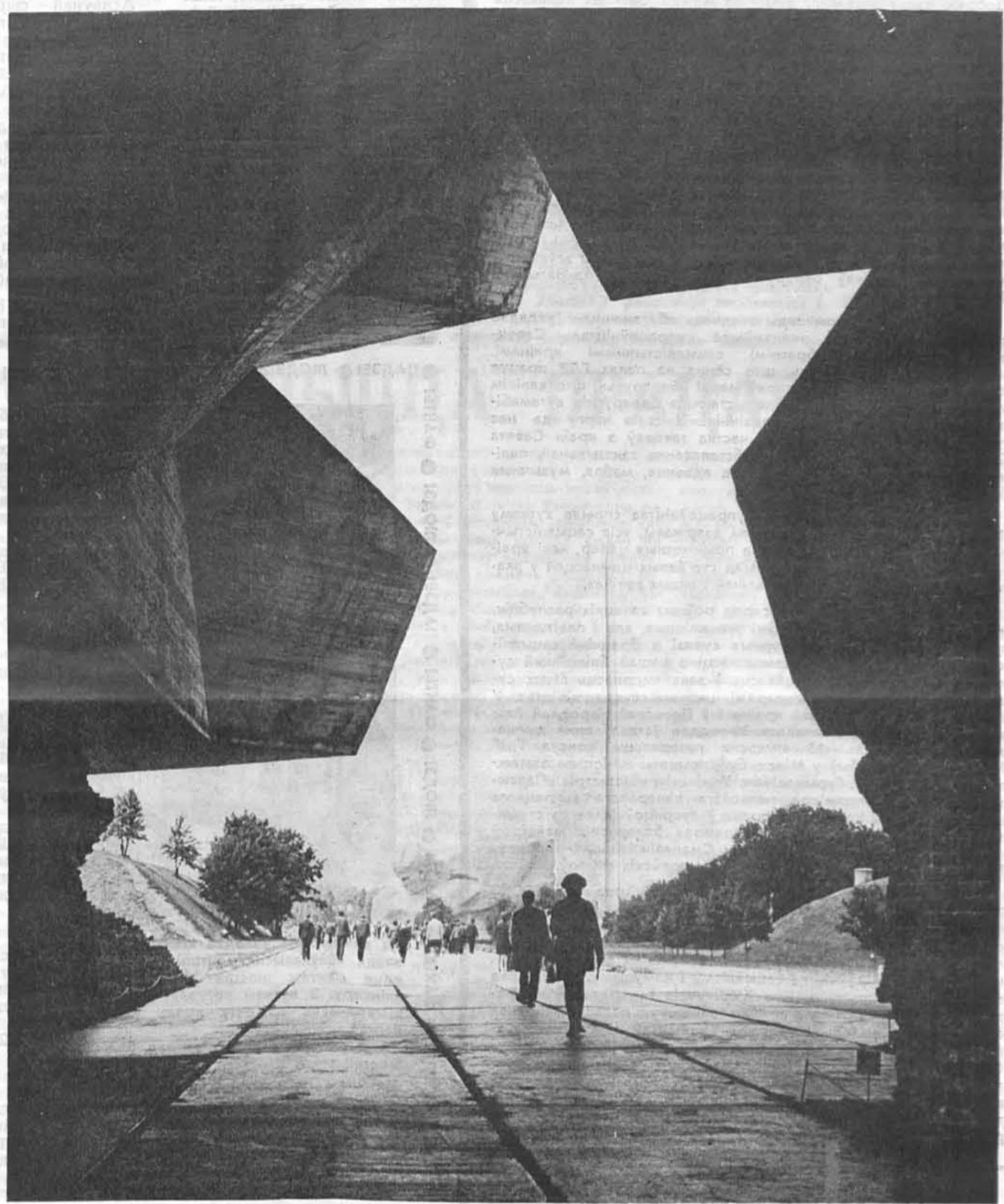
«ПЕРШАЯ НАРОДНАЯ» стар. 4.

**СІМВАЛ IX ВЕРЫ —
АНТЫКАМУНІЗМ**

«ВОРОН К ВОРОНУ ЛЕТИТ»
стар. 4, 5, 6.

**ГЕРОІ РАМАНА
ШАРЛЯ ДЭ КАСТЭ-
РА НА СЦЭНЕ БЕ-
ЛАРУСКАГА ОПЕР-
НАГА ТЭАТРА**

«ЦІЛЬ УЛЕНШПІГЕЛЬ — БЕЛАРУ-
СКІ БАЛЕТ» стар. 7.

Мемарыяльны комплекс Брэсцкая крэпасць-герой.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

ЧАЛАВЕЧЫЯ АРЫЕНЦЫРЫ

Арсень ВАНІЦКІ,
намеснік міністра культуры БССР

**«Манументы — чалавечыя
арыенцыры, створаныя лю-
дзьмі як сімвалы сваіх ідэ-
лаў, мэт, дзеянняў».**

(З міжнароднага дакумента «Дзесяць пунктаў манументальнасці», распрацаванага па даручэнню ЮНЕСКА спецыялістамі свету).

Быццам векі беларускі, штогод вырастаюць на гістарычнай зямлі помнікі і манументы. Каля гэтых сімвалаў велічы і мужнасці народа ўспамінаюць свае жыццёвы шлях удзельнікі дзяржавы і яркіх падзей, да іх з

трапяткой вавагай приходзіць моладзь, якая святы захоўвае традыцыі бацькоў.
Колькі хвалюючых, незабытых сцен адбыліся каля іх пастаментаў! Маці легендарнага лётчыка Гастэлы ля помніка сыну... Іосіф Камінскі, які перажыў пекла Хатыні, звяртаецца да тых, хто прышоў ушанаваць памяць загінуўшых... Думкі беларуса Івана Пілюціка, што доўгія гады пражыў удалечыні ад роднай зямлі... Бя-

концы людскі паток, мора кветак...
Значнасць мастацтва ў абагульненні. Абагульненне — у самой прыродзе адулятурных твораў. Розныя адрэзкі часу, жыцця, стану людзей паўстаюць у абагуленых, прасякнутых сімвалічным сэнсам вобразных сімвалічных манументальных вобразах захоплівае, настройвае чалавека на роздум ці ўспаміны, забяспечвае эмацыянальнае ўспрыняцце ўсёй тэмы.
На Полацкай шашы, ля адна-

го з паваротаў, застыла складзена з цяжкіх блокаў чорнага бетону слова «Хатынь». Суровая цішыня. Журботная дарога, якая вядзе да мёртвай вёскі: на бетону хат пячныя коміны з бетону. На помніках-стэлах — званы. Іх тужлівыя гукі ўрываюцца ў лясную цішыню. Фігура старога з дзіцем на руках. Імёны людзей, спаленых жывымі... Трагічны лёс маленькай беларускай вёскі, што загінула, як і сотні іншых, ад рук фашысцкіх захопнікаў, з нара-

таючым пачуццём уздзеінічае на агульны псіхалагічны стан чалавека, захоплівае яго ад першага павароту да апошняга кампазіцыйнага пункту мемарыяла...
Пачэснае месца займаюць помнікі на беларускай зямлі. Яшчэ да заканчэння другой сусветнай вайны, у снежні 1944 года, ЦК Кампартыі Беларусі і ўрад рэспублікі прынялі пастанову аб правядзенні конкурсу на праекты помнікаў легендарнаму партызанскаму камандзіру Канстанціну Заслонову і народнаму паэту БССР Янку Купалу, які прысвяціў з першых жа дзён вайны свой талент [Заканчэнне на 7-й стар.]

номіць на імпарце да 50-ці мільёнаў фунтаў у год. Да таго ж, гэта толькі першы крок»...

Тлумачэнне подзвігу, адначаснаму нават буржуазным штотыднёвікам, для савецкага чалавека простае: пры будаўніцтве камбіната размова ішла аб практычным, прыгожым і танным адзенні для мільёнаў людзей.

Восенню 1973 года камбінат наведаў член Палітбюро ЦК КПСС, Старшыня Савета Міністраў СССР таварыш А. Касыгін. У Кнізе ганаровых гасцей кіраўнік Савецкага ўрада пакінуў запіс, які дае высокую ацэнку рабоце 12-тысячнага калектыву: «Ваш камбінат праз сваю прадукцыю звязан з мільёнамі людзей у нашай краіне. Мы ведаем, што аб вашай прадукцыі гавораць з вялікай любоўю і павагай. Гэта самае лепшае, што можна сказаць аб прадпрыемстве».

Практычная магучасць магілёўскага гіганта — 50 тысяч тон лаўсану ў год. На адзін метр касцюмнай або сукенкавай тканіны патрэбна ўсяго 200 грамаў лаўсану. Лёгка падлічыць, што 50 тысяч тон — гэта 250 мільёнаў метраў першакаласных тканін — вельмі важная лічба нават для такой краіны, як

СССР з яго чвэрцьмільярдным насельніцтвам.

Дырэктар камбіната Павел Зярноў сказаў:

— На прадпрыемстве пастаянна вядзецца работа па павышэнню якасці поліэфірных валокнаў і расшырэнню асартыменту. Доследныя ўзоры тканіны тыпу крымплэн з прымяненнем аб'ёмных нітак занялі першае месца на рэспубліканскай выстаўцы тавараў народнага спажывання. Павялічан выпуск тэкстураваных нітак. Асвойваем таксама выпрацоўку комплексных нітак для гардзін павышанай белізны.

Будуюцца і праектуюцца новыя карпусы, цэхі рэканструюцца па апошніму слову тэхнікі. Перспектыва бліжэйшых гадоў — 200 тысяч тон валокна ў год!

З новых аб'ектаў на камбіната, бадай, самы цікавы — другая вытворчасць. Тут злучылі ў адно тэхнічна думка і творчая праца савецкіх і нямецкіх інжынераў і рабочых. Сярод мноства відаў хімічных валокнаў, якія выпускаюцца сёння ў свеце, штапельнае поліэфірнае валокна займае сапраўды царскае месца. Так, у ЗША, якія лідзіруюць у гэтай галіне, за апошнія пяць гадоў выпуск

поліэфірнага штапелю вырастае амаль у 3 разы.

Стварэнне вытворчасці поліэфірнага штапелю ў Магілёве было не простаю задачай — размова ішла аб прыцыпова новай тэхналогіі. Савецкім спецыялістам дапамагалі іх калегі з ГДР. Да работ прыступілі адначасова з пачаткам будаўніцтва другой чаргі камбіната — у канцы 1971 года.

У хуткім часе былі выданы тэхнічныя заданні і эскізы ўстаноўкі. Рабочыя чарцяжы выканалі спецыялісты савецкага навукова-даследчага інстытута. Апаратура па гэтых чарцяжах была выраблена нямецкай фірмай «СМК». Паралельна па сумеснаму праекту стваралася доследная ўстаноўка вытворчасці магучасцю 500 кілаграмаў штапелю ў суткі, на якой адпрацоўваўся тэхналагічны працэс.

Клопат абодвух бакоў аб дакладным і своечасовым выкананні ўзаемных абавязанняў даў магчымасць ужо ў маі 1972 года прыступіць да мантажу абсталявання. А напярэдадні 1973 года ва ўрачыстай абстаноўцы была выпушчана 100-тысячная тона каштоўнага валокна. Камбінат працягвае расці.

Я. БУДЗІНАС.

Лён Кіраўскага льнозавода вызначаецца высокай якасцю, не раз быў прадстаўлен на ВДНГ БССР. З кожным годам прадпрыемства павялічвае выпуск прадукцыі. НА ЗДЫМКУ: работніцы льнозавода Г. ІВАНІЦКАЯ [злева] і Н. ДУДЗІНА рыхтуюць валокна для паказу на выстаўцы.

ГАРЫЗОНТЫ
навукі

ЛАЗЕР ВУЧЫЦЦА ПРАЦАВАЦЬ

МЕНШ як дзесяць гадоў назад беларускія фізікі зрабілі немагчымае: прымусілі звычайную сіньку, аптэкарскую зялёнку, іншыя фарбавальнікі нараджаць магучыя лазерныя праменьні. У распрацоўцы вучоных з'явіліся лазеры «прасталюдаіны», якія аказаліся назмерна больш універсальнымі, чым іх каштоўныя сабраты з рубіну і іншых рэдкіх матэрыялаў. Дырэктар Інстытута фізікі АН БССР акадэмік Б. Сцяпанюк і яго вучні «прыручылі» сотні фарбавальнікаў і тым самым прымусілі сусветную навуку змяніць свой погляд на «лазерныя» рэчывы.

Два гады назад Дзяржаўнай прэміяй СССР адзначана работа акадэміка Мікалая Барысевіча і яго маладога калегі Віктара Верашчагіна. Яны даследавалі прычыны рассеявання дысперсных сістэмаў і распрацавалі тэхналогію вытворчасці інфрачырвоных аптычных фільтраў, якія шырока прымяняюцца цяпер у народнай гаспадарцы. А зусім нядаўна Інстытут фізікі парадаваў яшчэ адной цікавай навіной: у адной з лабараторый атрымана генерацыя — святленне пары арганічнага рэчыва. Створан лазер на пары складаных арганічных малекул, якому спецыялісты прадракаюць слаўную будучыню.

ГОД ЦІКАВЫХ ЗНАХОДАК

— Мінулы год, адзін з дваццаці пражытых інстытутам, быў багаты каштоўнымі знаходкамі, — гаворыць намеснік дырэктара інстытута, член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР Леанід Кісялеўскі. — Напярэдадні Новага года мы наладзілі на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР экспазіцыю лазераў і сістэм з іх выкарыстаннем, якія створаны ў апошні час у інстытуце і знайшлі прымяненне ў розных галінах навукі і тэхнікі.

...У адной з лабараторый інстытута створана арыгінальная ўстаноўка, якую аўтары назвалі «Спектр». Гэтай назвай яны паспрабавалі раскрыць яе прызначэнне — весці спектральны аналіз розных рэчываў, што дазваляе дакладна вызначыць іх структуру. Гэты прыбор можа выкарыстоўвацца там, дзе іншыя канструкцыі проста бездапаможныя. Скажам, для правядзення аналізу рэчыва ў закрытым посудзе. Цяпер не трэба заглядаць у бутлі са шкоднымі і ядавітымі растворамі. Дастаткова прасвятліць іх промнем лазера, а адлюстраванне запісаць на спектрограф. Гэта ўстаноўка спатрэбіцца геологам, хімікам, металургам, з яе дапамогай можна вызначыць уплыў на складаныя сплавы так званых трэціх элементаў, што мае прыцыповае значэнне для авіяцыі. «Спектр» можа прахвітваць нябачныя воку адтуліны і зварваць мікраскапічныя дэталі.

Асабліва шмат пытанняў у наведвальнікаў выстаўкі з розных гарадоў краіны і замежных гасцей Мінска выклікала сістэма аўтаматычнага вядзення горназдабываючага камбайна па лазернаму промню, якая паспяхова прайшла выпрабаванне ў адной з шахтаў Салігорскага калійнага камбіната.

ПРАМЕНЬ У ШАХЦЕ І НА ЗАВОДЗЕ

Да апошняга часу мы шмат чулі пра кіраванне рознымі механізмамі з дапамогай радыё. Ад дзіцячых мадэляў экзаватараў і самалётаў да сусветна вядомага лунахода. І вось цяпер упершыню ў краіне машыну прымусілі рухацца, «трымаючыся» за лазерны прамень. Выпрабаванні паказалі, што на адлегласці 400 метраў лазер можа дапусціць адхіленне камбайна ад зададзенага курса не больш чым на 2 сантыметры. Пад кіраўніцтвам машыністаў камбайн адхіляецца ад тэхналагічнага маршрута на

30—40 сантыметраў. А гэта прыводзіць да значных страт сільвініту.

І ўсё ж галоўная вартасць новай сістэмы не ў гэтым, хоць яе ўкараненне на адным толькі Салігорскім камбіната дапаможа атрымаць штогод амаль на два мільёны рублёў дадатковай прадукцыі. Цудоўнейшы прамень дазволіць аблегчыць працу шахцёраў, пазбавіць чалавека неабходнасці ўвесь час знаходзіцца побач з камбайнам.

Летась даследчыкі ўпершыню паспрабавалі прымяніць газавыя квантавыя генератары, якія даюць няспыннае выпраменьванне высокай магучасці, для рэзкі шкла. Атрымалі проста здзіўляючыя вынікі. Звычайныя шклянкі, вазы з крышталю, фасонныя вырабы з чырвонага або блакітнага шкла абразаліся імгненна і, што самае важнае, не патрабавалі пасля гэтага дадатковай апрацоўкі. Першая такая прамысловая ўстаноўка нядаўна выпрабавана на Барысаўскім шклозаводзе імя Дзяржынскага і атрымала выдатную ацэнку спецыялістаў.

Трэба сказаць і яшчэ аб адной рабочай прафесіі лазера. Маецца на ўвазе яго здольнасць весці тэрмічную апрацоўку металаў. Да вучоных інстытута звярнуліся тэкстыльшчыкі з Іванава з просьбай дапамагчы ім падоўжыць тэрмін дзейнасці адной дэфіцытнай дэталі. Яна вялікая па габарытах, таму пры ўсіх відах тэрмічнай апрацоўкі дэфармуецца, змяняе памеры. Вырабляюць яе з чыгуну, і працуе яна ўсяго адну змену, пасля чаго ідзе на пераплаўку. Паверхню гэтай дэталі паспрабавалі загартоўваць лазерным выпраменьваннем. Атрымалі надзвычайны вынік — яе трываласць павялічылася ўтрая.

СОТНІ НЕАСВОЕНЫХ ПРАФЕСІЯ

Квантавая электроніка — маладая навука. Як усё маладое, яна расце, разві-

ваецца, кожны год робячы крок да новых знаходак і адкрыццяў. Работы беларускіх фізікаў вядомы ў Канадзе і Англіі, Францыі і ЗША, дзе нашы вучоныя не раз выступалі з дакладамі на буйнейшых навуковых форумах. У інстытуце рэгулярна праходзяць стажыроўку маладыя вучоныя Балгарыі, Польшчы, Чэхаславакіі і іншых сацыялістычных краін. Аднак наперадзе яшчэ шмат праблем, якія трэба рашыць як мага хутчэй. Адна з галоўных — знайсці новыя сферы прымянення лазера ў народнай гаспадарцы. Першыя поспехі ў гэтым напрамку сцвярджаюць, што перспектывы ў чароўнага праменя сапраўды невычарпальныя. Вучоныя, напрыклад, «прымяраюць» квантавы генератар да дрэнных машын, якія выкарыстоўваюцца ў меліярацыі. Лазерны прамень дапаможа ўкладваць дрэнныя трубы строга пад адпаведным нахілам, што палепшыць якасць асушальных работ.

Можна назваць яшчэ шэраг цікавых прыкладных даследаванняў, якія шырока адкрываюць лазеры дзверы ў народную гаспадарку. Сярод іх выкарыстанне плазменных генератараў для абпальвання паверхні некаторых будаўнічых матэрыялаў. У пекле плазмы звычайная цагляная становіцца падобнай да палівавай керамікі. Выкарыстанне гэтай навінкі абяцае вялікую эканомію сродкаў на абліцовачных работах, на зберажэнні матэрыялаў і разам з тым дапаможа ўпрыгожыць нашы гарады.

Будаўнікі хацелі б мець лазерны вільзір, стоматалагі лічаць, што для лячэння зубоў лепшага інструменту, чым лазер, не можа быць, электронашчыпкі марца ўсе дэталі ЭВМ паяць толькі квантавымі генератарамі... Гэтыя і яшчэ многія іншыя рабочыя прафесіі лазеры трэба будзе асвоіць у бліжэйшыя гады.

Яўген ХВАЙНІЦКІ.

У Мінскім радыётэхнічным інстытуце створан студэнцкі вылічальны цэнтр. НА ЗДЫМКУ: студэнты Анатоль КАРАСЬ [злева] і Сяргей СМІРНОУ працуюць на ЭВМ.

ГРЫП МОЖНА... ПРАГНАЗІРАВАЦЬ

Больш як дзвесце відаў птушак у запаведніку «Белавенская пушча» з нядаўняга часу прыцягваюць пільную ўвагу эпідэміялагаў. Даследаваннямі даказана, што распаўсюджанне вірусаў, эпідэміялія непасрэдна звязана з міграцыяй птушак. Гэтай важнай для мільёнаў людзей праблема і прысвечан прайшоўшы ў птушчы сімпозіум, які правялі Акадэмія медыцынскіх навук СССР, Беларускі навукова-даследчы інстытут эпідэміялогіі і мікробіялогіі, Інстытут вірусалогіі імя Іваноўскага і іншыя навуковыя ўстановы краіны.

— Значная частка дакладаў, а іх прачытана больш п'ятдзесці, прысвечана грыпу, — гаворыць дырэктар Беларускага НДІ эпідэміялогіі і мікробіялогіі, член-карэспандэнт Акадэміі медыцынскіх навук СССР, прафесар Вацяноў. — Цікавыя даныя аб вывучэнні цыркуляцыі віруса грыпу ў прыродзе прадставілі сімпозіуму вучоныя з Масквы і Уладзівастока, Петрапаўлаўска-Камчацкага і Ленінграда, Мінска і Омска. Іх даследаванні пацвярджаюць, што ўзбуджальнікі віруса грыпу рэгіструюцца не толькі ў чалавеку, як гэта лічылася раней, а і ў многіх жывялах і птушках.

Плэнна працуюць над вывучэннем працэсу ўзнікнення розных варыянтаў грыпу і беларускія даследчыкі. Удзельніцаў сімпозіума зацікавіла, у прыватнасці, паведамленне аб магчымасці з'яўлення ва ўмераных шыратах новых ачагоў арбавірусаў, занесеных пералётнымі птушкамі з месца зімовак.

На аснове аналізу работ савецкіх вучоных і выніаў сваіх эксперыментальных назіранняў, навуковых экспедыцыяў у Арктыку і іншыя раёны краіны беларускі вірусолог В. Салаухін прапанаваў новую гіпотэзу аб Арктыцы, як аб прыродным рэзервуары вірусаў грыпу. Па яго перакананню, ужо цяпер можна з пэўнай верагоднасцю прагназіраваць час надыходу чарговай эпідэміі грыпу і струнку яго ўзбуджальніка.

Прагназіраванне дасць магчымасць надзейна ўзброіцца супраць хваробы.

ПЕРШАЯ НАРОДНАЯ

ДА 70-ГОДДЗЯ РЭВАЛЮЦЫІ 1905—1907 ГАДОУ У РАСІІ

9 студзеня 1905 года дзесяткі тысяч піцерскіх рабочых, членам іх сем'яў суджана было стаць удзельнікамі народнай трагеды, якая ўвайшла ў гісторыю пад назвай «Крывавая нядзеля».

У гэты дзень каля 150 тысяч рабочых Пецярбурга, справаказаных паліцэйскай агентурай, накіраваліся да Зімянага палаца, каб прасіць у цара абароны ад непаспелай працы, голаду, нястачы і палітычнага бяспраў'я. Але цар Мікалай II жорстка расправіўся з мірнай дэманстрацыяй: па яго загаду войскі расстрэлялі няўзброеных дэманстрантаў. Звыш тысячы чалавек было забіта, некалькі тысяч ранена.

Страшная вестка аб крывавым злачынстве царызму маланкава распаўсюдзілася па ўсёй краіне. У Пецярбургу ўжо вечарам 9 студзеня з'явіліся барыкады і прагучалі заклікі да звяржэння самадзяржаўя. Масавыя стачкі салідарнасці з рабочымі Піцера абвясцілі пачатак вялікай класовай бітвы нашага стагоддзя — рэвалюцыі 1905—1907 гадоў.

Расія кіпела, пратэстуючы супраць векавага прыгнёту, насілля і эксплуатацыі. У ліпені 1905 года ўспыхнула паўстанне на Чарнаморскім флоце... У кастрычніку — Усерасійская палітычная стачка, у якой прынялі ўдзел рабочыя многіх гарадоў, у тым ліку і Мінска. 18 кастрычніка раніцай каля вакзала Лібава-Роменскай чыгункі па загаду губернатара В. Курлова былі расстрэляны ўдзельнікі мірнага мітынгу працоўных Мінска. Кульмінацыйным пунктам першай рускай рэвалюцыі з'явілася Снежаньскае ўзброенае паўстанне ў Маскве.

З таго часу прайшло семдзесят гадоў. Але не забыты слаўны подзвіг герояў першай народнай рэвалюцыі. Савецкія людзі свята захоўваюць памяць аб тых, хто ўдзельнічаў у барацьбе з царскім самадзяржаўем: рабочых, сялян, прэдаўнікаў інтэлігенцыі, салдатаў і матросаў. На месцах, дзе змагаліся і паміралі ўдзельнікі першай рускай рэвалюцыі, устаноўлены помнікі, мемарыяльныя дошкі, створаны музеі.

...Ад Трыумфальных варот пачынаецца праспект Стэчак — адна з самых прыгожых магістралей сучаснага Ленінграда. На тым месцы, дзе ў дзень Дзевятага студзеня пралілася кроў рабочых, у X гадавіну Кастрычніка быў урачыста адкрыты Палац культуры, адзін з першых у краіне.

...Дом нумар 35 па 4-й лініі на Васільеўскім востраве. Іменна тут 9 студзеня з'явіліся першыя барыкады першай рускай рэвалюцыі. Гэты дом — часцінка нашай слаўнай нацыянальнай спадчыны.

...Славутая «Трохгорка» на Чырвонай Прэсні ў Маскве. Тут у снежні 1905 года салдатамі былі па-зверску расстрэляны чатырнаццаць дружыннікаў. Цяпер на сцяне — мемарыяльная дошка. На ёй строга надпіс: «У памяць рабочых, расстрэляных царскім самадзяржаўем у 1905 годзе ў двары фабрыкі. Вы першыя паднялі сцяг паўстання. Мы данеслі яго да дыктатуры пралетарыяту. Клянёмся данесці да перамогі сусветнага камунізму».

Подзвіг салдат першай рэвалюцыі не забыты. Яшчэ адным пацярджаннем таму з'явілася пастанова «Аб 70-годдзі рэвалюцыі 1905—1907 гадоў у Расіі», прынятая ў пачатку студзеня гэтага года Цэнтральным Камітэтам КПСС.

У гэтым гістарычным дакуменце ва ўсёй велічы паўстаюць падзеі першай народнай рэвалюцыі эпохі імперыялізму, у якой пралетарыят, шырокія слаі сялянскіх мас пад кіраўніцтвам

партыі бальшавікоў са зброяй у руках выступілі супраць самадзяржаўя, сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту. Рэвалюцыя 1905—1907 гадоў, падкрэсліваецца ў пастанове ЦК КПСС, хаця і пацярпела паражэнне, нанесла магутны ўдар па самадзяржаўі, уладанні паноў і капіталістаў, упісала яркую старонку ў гісторыю класовай барацьбы.

Выяўленыя ў ходзе гэтай рэвалюцыі важнейшыя заканамернасці, перш за ўсё неабходнасць вядучай ролі рабочага класа і яго камуністычнага авангарда, атрымалі пасля пацярджэння і развіцця на вопыце Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, а затым народна-дэмакратычных і сацыялістычных рэвалюцыі ў радзе краін трох кантынентаў.

Першая народная рэвалюцыя ў Расіі непарўна звязана з імем Леніна — найвялікшага тэарэтыка марксізму, стваральніка партыі камуністаў, правядыра ўсіх працоўных.

«Ленінскае вучэнне аб гегемоніі пралетарыяту ў буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, аб рэвалюцыйна-дэмакратычнай дыктатуры пралетарыяту і сялянства, аб адносінах да другіх класаў і партый, аб тактыцы пралетарскай партыі ў перыяды ўздыму і спаду рэвалюцыі, — гаварыў Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў у дакладзе аб стагоддзі з дня нараджэння У. І. Леніна, — усё гэта і цяпер складае бальшавіцкі «ўзор тактыкі для ўсіх камуністаў», каму яшчэ трэба будзе звяртацца з эксплуатацыйным ладом».

Геній Леніна празарліва ўбачыў у створаных у ходзе рэвалюцыі Саветах рабочых дэпутатаў (усяго тады было створана 55 такіх Саветаў) правобраз сапраўднага народаўладдзя, улады саміх працоўных і для працоўных. Ад тых Саветаў, якія ўзніклі 70 гадоў назад, вядуць свой пачатак наша Савецкая дзяржава, сацыялістычная дэмакратыя.

Рэвалюцыя 1905—1907 гадоў у Расіі мела міжнароднае значэнне. Для рабочых капіталістычных краін яна стала заклікам да барацьбы супраць наступлення імперыялістычнай рэакцыі, супраць узмацнення эксплуатацыі і галечы мас.

...Іх раздзяляюць 12 гадоў, 9 месяцаў, 16 дзён. Дакладней было б сказаць шаснаццаць з палавінай, — студзенскі дзень 1905 года і кастрычніцкую ноч 1917-га. Сярод штурмуючых Зімяні 25 кастрычніка было нямала тых, хто пабываў ля яго сцен 9 студзеня. Тыя, хто раней ішоў з іконамі, з песняй «Выратуй, госпадзі, людзі твая», цяпер крочылі з вінтоўкай пад гукі «Варшавянікі».

Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя 1917 года, якая стала магчымай у значнай ступені дзякуючы «генеральнай рэпетыцыі» 1905 года, адкрыла новую эпоху ў гісторыі чалавецтва — эпоху пераходу да сацыялізму. Будаўніцтва сацыялізму ў СССР, падкрэсліваецца ў пастанове ЦК КПСС «Аб 70-годдзі рэвалюцыі 1905—1907 гадоў у Расіі», азнаменавалася выдатнымі перамогамі, якія пераўтварылі аблічча нашай Радзімы, умацавалі яе магутнасць, узялі да вяршынь эканамічнага і сацыяльнага прагрэсу. Савецкія людзі ганарацца тым, што здзейснілі сапраўды грандыёзны скачок ад адсталай, буржуазна-памешчыцкай Расіі да магутнай, квітнеючай сацыялістычнай дзяржавы. Савецкія людзі горача адгукнуліся на заклік ЦК КПСС адзначыць 70-годдзе першай рускай рэвалюцыі ў Расіі як знамянальную дату ў гісторыі ленінскай партыі і нашай краіны, у гісторыі сусветнага рэвалюцыйнага руху.

У. ВЯРХОЎСКІ.

СПЕКТАКЛЬ С МОГИЛОЙ И КОЛОРАТУРНЫМ СОПРАНО

Освещенная лампадой могила была маленькая, игрушечная, сделанная из ваты, ветоши и папье-маше. На могиле, как и на всамделишной, адели цветы, скорбно стоял миниатюрный православный крестик. Пред нею за столом восседали с печальными лицами архиепископ Никон Вашингтонский и Флоридский, митрополит Филарет и сонм прочего духовенства. Толпились миряне.

И молвил владыка Филарет: «Мы собрались сюда, дабы выразить нашу скорбь по поводу порабощения России безбожным коммунизмом, чтобы вознести молитву к престолу всевышнего о погибших борцах с коммунизмом и засвидетельствовать наше духовное родство с ними...»

«Во блаженном успении!» — пророкотал протодиакон Бурбелло. А хор торжественно подхватил «вечную память».

И возлагали на могилу цветы, исполняли гимны, произносили речи. И слушали, как Вера Кузьмина-Лаки, колоратурное сопрано, чувственно пела «аллилуйя». И было торжественно, благостно и печально. Ассоциация святого Георгия отмечала ежегодный «день

Союз сионистов и антисемитов образовался давно — еще в то время, когда князь Белосельский сидел на белом коне и не помышлял о могиле.

ПОЦЕЛУЙ ПАСМАНИКА И ПУРИШКЕВИЧА

Тогда, в годы гражданской войны, случилась эдакая презабавная история.

Встретились двое: Пасманик и Пуришкевич. Первый — член ЦК сионистской организации России, редактор сионистского офицера «Рассвет», еврейский шовинист крайнего толка, белогвардеец, второй — бессарабский помещик, один из основателей черносотенного «Союза русского народа» и главарь «Союза Михаила Архангела», вдохновитель еврейских погромов.

Пасманик находился в занятии врангелевцами Крыму, где редактировал белогвардейский «Ялтинский голос». Сидел он в своем кабинете, утомленный антибольшевистскими мыслями и судорогами безуспешной контрреволюционной борьбы. Вдруг дверь распахнулась и...

Но лучше пусть об этом скажет сам Давид Пасманик:

«И является ко мне в редакцию человек в краснокрестовской форме и в присутствии моих сотрудников бросается меня обнимать и целовать. Я

ВОРОН К ВОРОНУ ЛЕТИТ...

скорби и непримиримости к коммунизму».

Пусть сии господа возносят молитву, а мы тем временем поразмыслим, могила каких борцов с коммунизмом возвышается перед ними. Какие принощания «покойники» почивают в ней? Надо полагать, что Адольф Гитлер и вся его шайка-лейка, осужденная в Нюрнберге; повешенный за ноги итальянский дуче; норвежский Квислинг; русские генералы Краснов и Власов; атаман Бандера, генералиссимус Трухильо, Моиз Чомбе... По всем по ним — одинаково надрызанный плач на реках нью-йоркских и Вашингтонских. Стало быть, над мини-могилой поминуют всевозможных палачей, предателей и живодеров. Игрушечная могила бывает каждый раз на спектакле, разыгрываемом для эмигрантов из Советского Союза и других социалистических стран в нью-йоркской «Вашингтон Ирвинг хай скул».

Кто же из мирян участвует в этом замогильном спектакле?

Кого тут только нет! Президент ассоциации, некогда сиятельный, а ныне ослабевший умом и телом князь Белосельский, бывший гестаповец, ныне председатель НТС в Вашингтоне Болдырев, бывший герр-бургомистр белорусского города Борисова Станкевич, а также бывшие власовцы, бандеровцы, бульбаши, белогвардейцы, усташи, синежупанники, хортисты, махновцы, петлюровцы — все политические мертвецы, а вкуче с ними американские сионисты во главе с редактором сионистского «Нового русского слова» Янкелем Цвибаком, в миру именуемом Андреем Сельх.

Вышеуказанная хевра собирается в Нью-Йорке не только на потешно-печальный «день скорби». Проводится ли провокационный «день молитвы и памяти о России» перед зданием ООН, звонят ли на молебен по «евинно убивенном российском императоре» или созывают пасхальный обед в православной церкви Крещения на Парк-авеню — любое антисоветское сборище не обходится без присутствия вездесущих сионистов.

«Постойте! — воскликнет читатель. — Как же так? Православные и иудеи, гитлеровцы и антисемиты, Болдырев и Цвибак... Почему под одной крышей и у одной «могилы» сошлись эти извечные антагонисты?»

его сразу не узнал. «С кем имею честь?» — начал я. «Я — Пуришкевич!» — воскликнул он, сжимая мне руки. «А вы знаете, что я — жид?» — сказал я. «Да что там жид, вы — еврей, перед которым я преклоняюсь!» — выговорил он скороговоркой...»

Видите, какие страсти... Но Пуришкевич-то сорвал поцелуй внезапно, без предварительного флирта. Быть может Пасманик, узнав черносотенца, разгневался или хотя бы закапризничал? Ничуть не бывало!

Назавтра, пишет в своей книге «Революционные годы в Крыму» Пасманик, «вся левая пресса посвятила этому инциденту большие статьи... Но ни ругань левых, ни похвала правых не руководили моей деятельностью». А что? Почему поцелуй антисемита оказался для еврейского шовиниста слаще пасхальной мацы? Потому, без недомолвок заявляет Пасманик, что он «по отношению к большевизму не допускал оппортунизма».

Нужны ли лучшие примеры политической проституции?

ЕДИНСТВЕННЫЙ СИМВОЛ ВЕРЫ

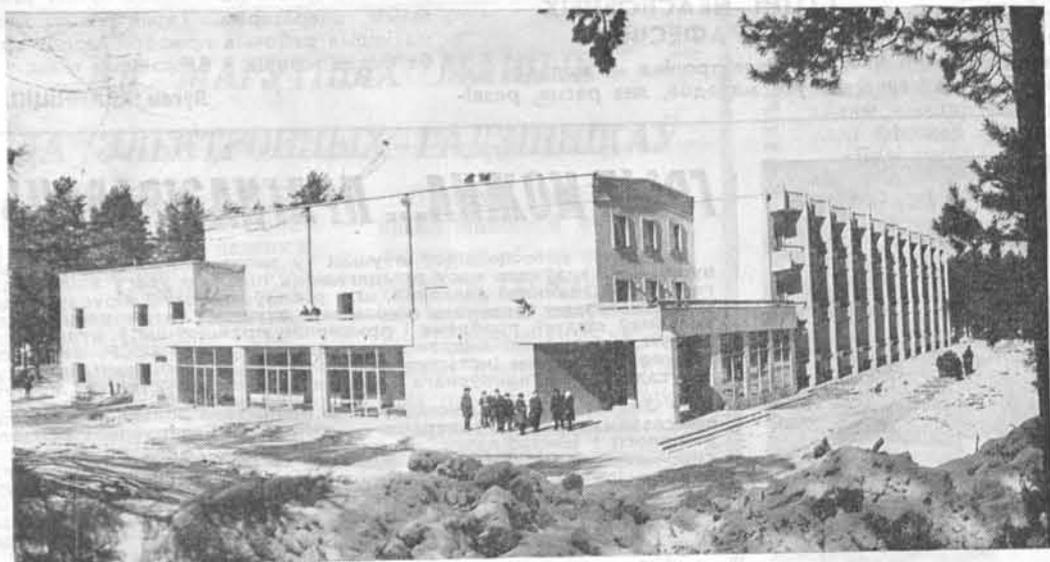
Таких примеров сколько угодно.

5 апреля 1919 года в белорусский город Пинск прибыл представитель американской сионистской организации «Джойнт» Б. Цукерман. Он привез с собой туго набитый мешок с долларами. Деньги предназначались для финансирования антисоветской деятельности сионистских организаций Белоруссии.

Прослышав о богатом заморском госте, активисты местной организации «Центре-Цион» незамедлительно собрались в бет-ам (народный дом), являвшийся одновременно и сионистским клубом. Взялись делить содержимое мешка. А чтобы замаскировать дележку, сделали вид, будто распределяют муку для выпечки мацы.

Наличие того американского мешка снюхали белопольские солдаты. По приказу поручика они ворвались в дом и отобрали деньги у безоружных сионистов. Те — протестовать. А поручик, не церемонясь, приказал вывести всех на площадь и расстрелять.

Городской голова Габрилович, как только узнал о слу-

Прыгожы нарачанскі край, славутае возера даўно сталі любімым месцам адпачынку жыхароў Беларусі. Тут размешчаны шматлікія санаторыі, турысцкія базы, піянерскія лагеры. Не так даўно першых адпачываючых прыняў санаторый «Баравое». У ім створаны ўсе ўмовы для лячэння і адпачынку працоўных. У далейшым да ўтульных карпусоў дабавяцца водалячэбніца, зімовы плавальны басейн.

НА ЗДЫМКУ: карпусы санаторыя «Баравое».

Фота П. НАВАТАРАВА.

жившемся, сразу помчался к поручику. «Что вы сделали?! — в ужасе завопил он. — Почему вы их расстреляли?» «Все евреи — большевики», — невозмутимо ответил заученной фразой политически малограмотный поручик. «Да не большевики! Они — сионисты», — не унимался голова. «Ах, так ты еще будешь их выгораживать!» — разгневался поручик и отправил голову в катажку.

Трагическое недоразумение! Но оно ничуть не повлияло на белопольско-сионистский антибольшевистский союз. Об инциденте обе сотрудничающие стороны постарались забыть и не вспоминать. Ведь они совместно вели борьбу против нового революционного строя. Ради победы в этой борьбе сионисты могли списать десяток-другой своих людей, погибших из-за белопольского антисемитизма.

Однако Красная Армия вымела из страны белогвардейцев, иностранных интервентов, а заодно с ними и сионистских прихвостней. В эмиграции началась перегруппировка и консолидация антисоветских сил. И вот в этом-то деле сионисты сыграли видную роль. Они внедрились в белоэмигрантскую среду и насадили своих людей во всевозможные союзы, объединения и землячества, оккупировали прессу и издательство, стали законодателями антисоветизма.

Так называемое «Отечественное объединение русских евреев», в которое вошли остатки разгромленных сионистских партий, опубликовало в 1923 году в Берлине обращение «К евреям всех стран». В нем излагалась сионистская программа антисоветской борьбы. Вот как она выглядела: «Борьба против большевистского владычества всеми силами; против большевиков — со всеми, готовыми и способными бороться, это единственный символ политической веры, обязательный для членов союза».

Вместе со всеми — это значит не только с обветшалыми белыми генералами и князьями вроде Белосельского, но также и с коричневыми фюрерами нацистской Германии, представлявшей в то время наиболее мощную антикоммунистическую силу. Главари сионизма именно в Гитлере видели гробкопателя Советской власти, хотя гитлеризм осуществлял антисемитизм пострашнее петлюровского.

Видный еврейский поэт и сионистский деятель Хан-Нахман Бялик, бежавший из Советской страны в Палестину, заявил, что «гитлеризм является спасением, а большевизм — проклятием еврейского народа». Венский раввин Вайнбергер писал в 1933 году в газете «Юдише пресесе», что «Гитлер заслуживает великой благодарности, потому что он энергично и действительно борется против коммунизма и атеизма». Можно было бы привести много других примеров сионистской апологетики фашизма, однако и без того ясно: погромы и дым фашистских крематориев не мешали сионистам видеть в нацистской Германии своего союзника в отчаянной антисоветской борьбе.

Закончилась вторая мировая война. Рухнул фашизм, уничтоживший шесть миллионов евреев. Антикоммунисты всех мастей сменили политическую ориентацию: теперь их покровителем стал американский империализм. Но символ веры остался прежним — борьба против коммунизма всеми силами и вместе со всеми, готовыми бороться.

ГОСПОДЬ И ВЛАСОВ НА СИОНЕ

Ну а готовы, хотя и не слишком способны бороться, недобитые власовцы. Они участвуют в этой безнадежной борьбе не только по идейным и политическим соображениям — идей у них кот наплаккал, но и в силу безвыходности положения. Родину они предали, фашистских хозяев потеряли. А как быть преследуемым, презираемым и бездомным? Приходится слушаться верой и правдой новым

хозяевам. И власовцы в этой ситуации неизбежно попадают в сферу влияния сионизма — самой воинствующей и влиятельной силы в системе американского империализма. Ворон к ворону летит...

Уподобляясь тем американским чудакам, которые собираются торговать «земельными» участками на Луне, белогвардейские старички и дряхлеющие власовцы всерьез обсуждают такие фантастические вопросы, как, например, какой будет Россия после свержения коммунизма, неделимой или же разделенной, воцарится в стране монархия или установится республиканский строй, и т. д. Эти сомнамбулические размышления привели их однажды к дискуссии о том, какой гимн потребуется России.

Одни сказали: «Боже, царя храни, дай ему долги дни» — и никакого иного! Другие резонно заметили: «Каким уж там долги дни, если батюшка-царь давно убиенный. Господу-то хранить некого». Сионисты наблюдали за таким бесплодным многоглаголаньем и подбросили спорящим «дельную» мысль. Некто, спрятавшийся за псевдонимом «Бур», категорически возразил против «Боже, царя храни» и предложил взять на вооружение «Коль славен наш господь в Сионе». Все согласилось. Великолепный, мол, гимн, особенно музыка, — она «национально-еврейско-масонская, подслушанная композитором в синагоге» («Новое русское слово», 11.6.1972 г.).

«Русский господь в Сионе? О кей!» — одобрил идею сионистский пастырь покорного белогвардейско-власовского стада. И было по сему.

Коль славен господь, то и раб его, покойный Власов, тоже славен во Сионе. И вкупе с ним власовцы, спасшиеся от народного возмездия. Одно только с ними неудобство — выполняя приказы гитлеровцев, они в годы войны участвовали в «окончательном решении еврейского вопроса». Поэтому как оправдать нынешнее сотрудничество «выразителей интересов еврейского народа» с власовцами-антисемитами?

Была выдвинута «концепция»: Власов был русским патриотом, он был вынужден сотрудничать с фашистами ради освобождения России от коммунизма; что же касается антисемитизма власовцев, то это не более, чем выдумка «красных», стремящихся оклеветать честнейших и благороднейших «патриотов», которые непорочно, как юные мальчики перед бар-мицвой.

Не верите, читатель? Ваши сомнения рассеивает «Новое русское слово»: «Упрекаем мы Власова и власовцев за сотрудничество с Гитлером? Не только не упрекаем, но и почитаем, как больших русских патриотов... Для борьбы с коммунизмом не грех было сотрудничать с Гитлером. Главное — свалить в России коммунизм».

А где приютились власовцы типа Самарина, Кромвида и Болдырева, там найдется место и власовцу литературному. На страницах «Нового русского слова» и всей многоязыкой сионистской прессы от израильской «Едиот ахронот» до всяких там «Джуиш кроникл» включительно, Солженицына превозносят, словно пророка Моисея, его перепечатают, исследуют, сравнивают с классиками, улюлюкают вокруг его имени единственно потому, что он — «носитель антисоветской заразы». И слова его о Власове — «выдающийся человек, который глубоко болел за Россию», — преподносят как откровение господне.

ГРОБОВЩИКИ В РОЛИ ИСЦЕЛИТЕЛЕЙ

Такого «патриотизма», пожалуй, нигде не сыщешь. Когда в 1917 году к власти пришло Временное правительство Керенского, сионисты готовы были сражаться с Германией до последнего русского солдата, дабы отстоять «единую и неделимую» Россию. По-

(Окончание на 6-й стр.)

НА ДАРОГАХ НАСТУПЛЕНИЯ

Трыццаць год таму назад у час Вісла-Одэрскай аперацыі журналісту Мікалою РАЖКОВУ давялося ў якасці карэспандэнта газеты «Новэ жыццё» прайсці разам з войскамі 13-й арміі ад Сандамірскага плацдарма да Чэнстаховы. (Газета растлумачвала польскаму чытачу значную палітыку СССР, сутнасць вызваленчай місіі Савецкай Арміі, асвятляла падзеі на франтах). Урывак з яго неапублікаваных запісак ваеннага часу змешчаны ніжэй.

Зіма выдалася маласнежнай. Скаваная марозам зямля ледзь прыцярушана. А ў зоне прарыву яна ўдоўж і ўперак шматразова пераарана снарадамі, мінамі, ракетамі «Кацюш». Вогненнай бурай змяло і скруціла дратавыя загараджы, пераблытала і параскідала калючы дрот са спіраллю Бруно. Траншэі зашпыла і зраўняла з зямлёй. Ад дэтанцаў і прамых пападанняў паўзрываліся мінныя палі ўсцяж фашысцкай лініі абароны. Цяжкімі снарадамі былі развернуты бункеры і земляныя ўмацаванні, паралізаваны артылерыйскія і мінамётныя батарэі ворага ў глыбіні яго абароны.

Палонны яфрэйтар Рыхард Бонвітц ахарактарызаваў нашу артылерыйскую падрыхтоўку наступлення, якое пачалося з Сандамірскага плацдарма, такімі словамі:

— Гэта было сапраўднае пекла. І без таго пахмурны дзень раптам ператварыўся ў ноч. Усё навокал зацягнулася дымам. Цемру асвятлялі бясконцыя агнявыя бліскавіцы. Гэта нагадвала і наваліцу і землетрасенне адначасова. Мала хто ўцалеў і ў першай лініі траншэй, і ў другой. А калі б надвор'е было лётным ды дабавіліся яшчэ ўдары авіяцыі!

Палонны зрабіў вывад, што вайна ідзе к канцу, бо савецкае камандаванне не шкадуе снарадаў. Навошта яны пасля вайны?

— Навек запомніцца мне д'ябальская музыка вашага артылерыйскага канцэрта, — заключыў палонны.

У Шыдлуве, першым невялікім гарадку за былой лінійнай фронту, я ў размове з пал'якамі сказаў ім пра «музычнае» параўнанне Рыхарда Бонвітца.

— Для яго, зразумела, гэта быў п'якельны канцэрт, — адказаў адзін з мужчын. — А для нас ён прагучаў лепш за музыку Шапэна.

На ўскраіне Шыдлува спыніўся савецкі танк Т-34. Яго абступілі мясцовыя жыхары. На тварах непадробная цікаўнасць. Адзін са старых мужчын з невялікім тапорыкам падышоў да танка, пастукаў абушком па брані, прыслухаўся. Яшчэ пастукаў — і зноў прыслухаўся. Адкрыўся верхні люк, паказалася галава танкіста ў шлемафоне:

— Гэй, хто тут стукае? — Бардзо пшэпрашам, — збянтэжыўся стары. — Хацеў пераканацца ці не фанерны. Нам тут калісьці гаварылі...

— Гаварылі! Ці варта было слухаць глупства... Сядайце вась на танк, пакажыце нам дарогу. Пакуль рамантаваліся — адсталі ад сваіх.

Паблізу ад Шыдлува — адна з важнейшых франтавых дарог. Над ёй вісць сухі едкі пыл — ён лезе ў вочы, забіваецца ў нос і вушы, казыча ў горле. У марозным паветры стаіць няспынный грукат і шум танкавых калон, самаходных гармат, матарызаванай пяхоты, аўтамашын са снарадамі, авіябомбамі, з правіянтам і рыштункам. Усё прыйшло ў рух. Фронт рушыў на захад.

За пагоркамі раптам адкрылася нязвычайная карціна для сярэдзіны зімы: уборка ўраджая. Сяляне звозілі з поля жыта, ячмень, авёс. Снапы прастаялі ў бабках з ліпеня 1944 года, пачарнелі, папарасталі. Дзе-ндзе ўграваліся палоскі незжатай збыжыны, прыбітай і пакалечанай вятрамі, дажджамі і снегам.

З гэтай прыфрантавой зоны гітлераўцы выселілі ўсіх жыхароў, не пусквалі сюды нікога. Таму і зазімаваў ураджай.

На абочыне група нашых пехацінцаў гутарыць з польскімі сялянамі. Гамонка вельмі жвавая, з выбухамі смеху. Падыходжу да іх.

— Не бардзо гжэчне абышліся вы з Генрыетай, — гаворыць зухваты мужчына ў канфедэратцы, якую мусяць захоўваць з верасня 1939 года. — Ой, не бардзо гжэчне!

— З якой такой Генрыетай? — дзівіцца малады салдацік, які толькі што падышоў. — Што здарылася? Нашы не маглі дапусціць свавольства.

— Ды гэта ж нямецкія генералы так называлі сваю ўмацаваную паласу абароны ўсцяж Віслы, — глумачыць разважлівы старшыня. — Хваліліся, што «Генрыета» непрыступная. А мы, значыць, не далікатна з ёй паступілі, бесцырымонна і груба... гэта самае... дапусцілі свавольства.

На дарогу пачаў караскацца воз са снапамі. На возе — двое хлопчыкаў васьмі-дзесяці год. Абрануты яны ў нейкія лахманы, худыя твары ад холаду пасіпелі. Стары сялянін старанна цягнуў за вуздэчку коніка, але калёсы моцна заселі ў кювец. Падаспеўшыя моцныя салдацкія рукі дружна падхапілі той воз, і вась ён ужо закалыхаўся на дарозе, заціснуты з усіх бакоў аўтамашынамі з боепрыпасамі, бензапраўшчыкамі, артылерыйскімі самаходкамі, ваеннымі павозкамі. Салдаты ішлі побач з возам, частавалі старога ты-

тунём. Зняўшы рукавіцы, пяшчотна дакраналіся да снапоў... Прыціхлі. Засумавалі па адвечнай сялянскай працы. Кожнаму ўспомнілася, мусіць, сваё — блізкае, роднае, такое жаданае, што засталася недзе ў Расіі, Беларусі, на Украіне...

Селянін-паліак між тым разгаварыўся, паведаміў: завуць яго Марыянам Сойкай і ён таксама некалі служыў у «расійскім войску», прымаў удзел у брусілаўскім прарыве ў час першай сусветнай вайны і нават быў узнагароджаны «Георгіем».

— А куды вы з гэтымі снапамі? Можна, на Берлін? — пажартаваў нехта з падаспеўшай групы салдат.

— Пайшоў бы з вамі, як бога кохам! — гарача загаварыў Марыян Сойка. — Хаця б для таго, каб адпомсціць за сына і нявестку — бацькоў гэтых малых, — кінуў ён на дзяцей. — Ды вась толькі куды дзешч Янека і Казіка, з кім пакінеш? Жонка мая, іхняя бабуса, памерла з гора, калі герман расстраляў нашага Браніслава і яго маладую жонку.

— А за што іх? — Сын належаў да партызанаў — ваяваў у Батальёнах Хлопскіх. Нявестка была сувязной...

— Як жа вы жыўце цяпер?

— Гаруем, — коратка адказаў Сойка. — На ўсю вёску засталася вась гэта каянка ды дзве каровы... Жывём у зямлянках, бо вёска наша Хмелюжы спалена.

— Справа нам вядомая, — азваліся салдаты. — Наглядзелі ў Беларусі, на Украіне. Почыркі ў фашысцкіх акупантаў адзін і той жа.

— Ну, хлопцы, дзенькуе вам, мне тут паварочваць, — селянін узяў каня за вуздэчку.

Да дзеда падышоў прыземісты пажылы салдат з пакункам, закручаным у газету.

— На вась, вазьмі... табачку.

— Не трэба... дзенькуе, — запратаставаў стары. — Вам жа самім...

— Мы яшчэ атрымаем. — Але ж тут нешта важнае, — заўважыў селянін.

— Ну, кансервы там, і тытунь ёсць.

Старому дапамаглі выбрацца з ваеннага патоку. На хаду ўскінулі на воз, дзе сядзелі малыя, хто бохан хлеба, хто банку кансерваў, хто мяшчак з цукрам...

Нейкі момант Марыян Сойка стаў разгублена.

— Шчасліва вам вярнуцца з вайны! — выгукнуў ён нарэшце. Потым зняў шапку і пакланіўся ўсёй калоне. І ўжо ледзь чутна сказаў папольску: — Нех вас броні матка боска чэнстоховска!

...Маршрут наш праходзіў праз Кельцы, Пётркув на Чэнстахову і далей на захад.

М. РАЖКОЎ.

НАРОД КРОЧЫЦЬ У БУДУЧЫНЮ

32 гады назад фашысты вывезлі мяне ў Германію на катаржныя работы. Сёлета ўпершыню за такі час я ступіла на родную зямлю, убачыла горад Мінск. Сустрэча з сястрой, братам і ўсёй раднёй была хваляючай і радаснай. Як я сумавала па іх, колькі слёз праліла! Мінск стаў зусім новым горадам. Пазнаць яго немагчыма. Прыгожая архітэктура, чы-

стыя вуліцы, шмат зеляніны і кветак. Людзі прыгожа і модна абрануты. За свае ратныя і працоўныя подзвігі Мінск заслужыў ганаровае званне горад-герой. Я сябе адчуваю шчаслівай, бо зноў, праз многа год, чула родную беларускую мову, бачыла савецкіх людзей, нарэшце, сама пераканалася, што Савецкая краіна, яе народ упэўнена крочаць у будучыню, у светлае заўтра.

З радзімы я прывезла сувеніры і падарункі. Кожная рэч напамінае мне пра радасныя і незабыўныя дні.

Валяціна МАЛЬКЕВІЧ.

Бельгія.

«Голас Радзімы»

№ 4 (1368)

ГЛАЗАМИ ЗАРУБЕЖНОЙ ПРЕССЫ СИБИРЬ: СЕГОДНЯ И ЗАВТРА ПРОБУЖДЕННОГО КРАЯ

«ЭУРОПЕО», МИЛАН

Достоевский называл этот край «мертвым домом». «В Сибири, — говорил Чехов, — все работы — каторжные». Великий историк Геродот в свое время был убежден, что здесь «проходит граница страха, конец человеческого мира, предел, за которым живому существу суждено пребывать в вечном ужасе».

Сегодня Сибирь стала обетованной землей будущего, символом того, что XXI век станет «русским веком». Сибирь — воистину земля будущего. Бескрайняя территория, в три раза превосходящая размерами Западную Европу, просторнейшая и богатейшая.

Сибирь настолько богата, что ее называют «геологическим феноменом». Шутливая русская легенда объясняет, что, когда бог пролетал над Сибирью, у него замерзли руки и из них выпали все богатства.

Экономическое развитие Сибири вызвало к жизни пейзажи и картины, сочетающие в себе зарисовки времен завоевания Дальнего Запада в прошлом столетии и страницы научно-фантастического романа. Нескончаемые стальные трубы протянулись из одного конца континента в другой; порою струи черной жидкости, вырываясь из-под контроля, орошают белый снег: царица-нефть не шутит. Бригады взрывников прокладывают траншеи для новых магистралей.

Само по себе освоение сибирских сокровищ ныне весьма актуально. Однако, если ресурсы этого края действительно колоссальны, использование их — это далеко не легкое дело. Немалые трудности встают на пути заселения этих районов. Для энергоснабжения русские уже воздвигли самые крупные гидроэлектростанции в мире на реках Енисей (у Красноярска) и Ангара (Братская ГЭС). Опорными пунктами колоссального плана освоения Сибири служат:

— Тюмень с прилегающими районами. Именно здесь были открыты очень крупные запасы нефти и газа. Обнаруженная геологами в 1962 году тюменская нефть впервые забила из скважины два года спустя. На 1975 год перед Тюменью поставлена задача дать 125 миллионов тонн, но местные руководители считают, что добыча составит не менее 145 миллионов. Для последующих лет намечены также рубежи: в 1980 году — 330 миллионов тонн, 1990 год 500—600 миллионов. Область обладает также фантастическими запасами газа, он пойдет отсюда, в частности, в Западную Германию и Италию.

— Другой важной зоной является район, примыкающий к озеру Саянское. Здесь расположено нефтяное месторождение, считающееся самым богатым в мире.

— Надым — газосносная площадь, открытая полтора года назад. Выявленные здесь шесть триллионов кубометров газа равны трем четвертям всех запасов США. Для добычи этого газа в безлюдной тундре сооружен речной порт, железнодорожный узел и газопровод.

— Долина Ангары. Это своего рода Эльдorado в Эльдorado. Ускоренному промышленному развитию здесь будет способствовать мощный каскад электростанций: на этой базе возникнут металлургические и химические заводы, предприятия по переработке древесины. Здесь уже высится гордость русских — Братская ГЭС, законченная в 1964 году. «Это была наша вторая Октябрьская революция», — с гордостью сказали мне рабочие, построившие ее вопреки безжалостному 60-градусному морозу.

— И, наконец, Якутия. Вся эта автономная республика «плавает» поверх океана газа, запасы которого на четверть превышают все выявленные до сих пор ближневосточные запасы.

Вопрос в том, как добыть из недр эти баснословные сокровища. Но эти русские наделены упорством, стойкостью, задором и оптимизмом не меньше героев Джека Лондона. Они молоды. Средний возраст жителей Братска — 30 лет. Братск сохраняет первое место в Советском Союзе по рождаемости. Люди здесь уже живут в будущем.

Можно утверждать, что освоение Сибири — одно из самых грандиозных человеческих свершений нашего столетия.

Зимой 1920 года Сибирь спасла Россию. Собранные тогда там миллионы тонн зерна в последний момент спасли Петроград и Москву от голодной смерти. Сибирское золото дало возможность финансировать первые советские пятилетки. Более тридцати лет назад, во время второй мировой войны, немецкие войска были остановлены у порога Москвы сибирскими дивизиями, поспешившими на помощь столице. Так Сибирь во второй раз спасла Россию. Ныне, в третий раз за минувшие годы, эта необыкновенная земля будущего придает порыв великой державе. Сибирское черное золото преобразует перспективы развития советской экономики, высвобождая энергию для гигантских свершений. Сибирь — это завтрашний день СССР. Сибирь — это вызов, брошенный Советским Союзом будущему.

МАЙСТАР СТАРАДАЎНЯЙ ВЫШЫЎКІ

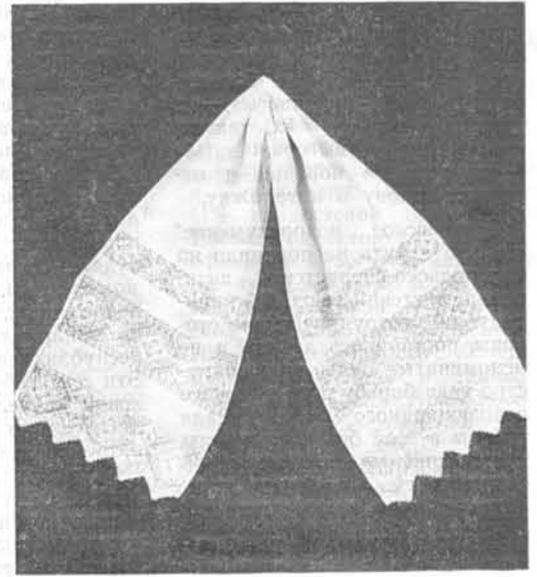
Жыве Марыя Івашнева ў Гомелі. Былая работніца-ўдарніца Шклоўскай папяровай фабрыкі. У яе пакоі здзіўляюць тонкай прыгажосцю вырабы, выкананыя гаспадыняй белымі ніткамі на белым лянным палатне, найтанчэйшая карункавая вышыўка.

Усе жыццё Марыя Канстанцінаўна вивучала ўзоры народнай творчасці. Яна пабывала ў музеях Гомеля, Масквы, Мінска, збірала і чытала спецыяльную літаратуру. Знаёмілася з майстрамі, якія валодалі мастацтвам народнай вышыўкі перавіццю.

Займаецца вышыўкай майстрыха больш як сорак гадоў. Але асабліва любіць і захапляецца найтанчэйшай, ювелірнай перавіццю. Тэхніка яе заключаецца ў тым, што на тканіне выцягваюцца па ліку ніткі, а астатнія перавіваюцца мяккай белай ніткай, як бы рыхтуюць ажурны фон для вышыўкі. Пасля гэтага па ўзору робяць насціл рознымі прыёмамі вышыўкі. На белым палатне з'яўляюцца казачныя ўзоры.

Марыя Канстанцінаўна гаворыць, што філейную работу любіць больш за іншыя мусіць таму, што гэта вышыўка самая далікатная і тонкая і вельмі старажытная. Яна даўно распаўсюджана на Беларусі. Нашы майстрыхі яшчэ ў старажытныя часы ўпрыгожвалі адзенне з ляннага палатна гэтай вышыўкай. Прымянялі яе для аздаблення бялізны, на абрусах, ручніках. Спалучалі філейную вышыўку з крыжам, гладзю.

Яшчэ нядаўна Марыя Канстанцінаўна вяла ўрокі вышыўкі ў школе, перадавала сваё цудоўнае майстэрства моладзі. Цяпер яна на пенсіі, але любімую работу не пакідае. Яе вырабы экспануюцца на раённых, абласных, рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках. Шмат вы-

рабаў закуплена музеямі нашай рэспублікі.

За сваё высокае майстэрства Марыя Канстанцінаўна ўзнагароджвалася на выстаўках граматамі, дыпламамі, грашовымі прэміямі. Да майстрыхі часта прыходзяць знаёмыя і незнаёмыя аматаркі вышыўкі. Яна шчодро дзеліцца з імі сваімі ведамі і вопытам.

Е. КРАСІЧКАВА.

НА ЗДЫМКУ: ручнік работы Марыі ІВАШНЕВАЙ.

НАШЫ ВЫДААННІ

У 1913 годзе ў Беларусі было ўсяго чатыры рэнтгенаўскія апараты; адзін вясковы ўрач абслугоўваў ад пяцідзесяці да ста чалавек; сярэдняя працягласць жыцця да рэвалюцый складала 37 год. Гэта некалькі сумных звестак з гісторыі аховы здароўя ў нашай рэспубліцы. А вось наш сённяшні дзень: у Савецкай Беларусі

працуе больш як 25 тысяч урачоў і амаль 80 тысяч сярэдніх медыцынскіх работнікаў; усе віды медыцынскіх паслуг у рэспубліцы, як і ва ўсім Савецкім Саюзе, бясплатныя; у БССР працуюць 97 санаторыяў, дамоў адпачынку, прафілакторыяў на 16 тысяч месц, больш як дзесяць тысяч турыстычных баз.

Усе гэтыя цікавыя лічбы і факты знойдзе чытач у кніжцы А. Чарняўскай «Во имя жизни», якая выйшла сёлета ў бібліятэцы газеты «Голас Радзімы». Аўтар кніжкі па прафесіі ўрач, і з пытаннямі аховы здароўя, медыцынскага абслугоўвання насельніцтва сутыкаецца паўсядзённа. Нарысы Аляксандры Чарняўскай асвятляюць розныя бакі савецкай медыцынскай службы.

...Чалавек, хвалючыся, набірае тэлефон 03. У дыспетчарскай Мінскай хуткай дапамогі загарэцкага ляпачка. А яшчэ праз некалькі мінут імчыць па гораду машына з сі-

рэнай: на дапамогу хвораму спяшаюцца ўрачы.

— Медыкі на Захадзе, якія мелі магчымасць азнаёміцца са службай хуткай дапамогі ў СССР, аднадушныя ў сваіх станоўчых водпуках. «Гэта адна з лепшых медыцынскіх служб у Еўропе», — лічыць мюнхенскі ўрач Юрген Баўш. «Падобная арганізацыя службы хуткай дапамогі, — гаворыць доктар Патрык Сторры з ЗША, — магла б выратаваць жыццё многіх амерыканцаў».

Аб рабоце і навуковых адкрыццях вучоных навукова-даследчага інстытута пералівання крыві расказваецца ў нарысе «Залаты злітак ведаў». У брашуры ёсць цікавы расказ пра вясковую бальніцу і яе маладога гаспадара доктара Асмолава, артыкул аб праблемах і загадках анкалогіі, у ёй чытач знойдзе звесткі аб тым, што ў Беларусі сярэдняя працягласць жыцця жанчыны 76 год, прачытае аб нялёгкай працы ўрача ў імя жыцця, у імя здароўя чалавека.

Д. БАБАК.

УПЕРШЫНІЮ на беларускай сцэне пастаўлена камедыя вялікага іспанскага драматурга Лопэ дэ Вэга «Раба свайго каханага» (пераклад А. Вярцінскага). З ёй пазнаёмім жыхароў Віцебска Дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа. Пастаноўчык спектакля — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР С. Казімі-

роўскі, мастак — Д. Мохай, кампазітар — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Г. Вагнер, балетмайстар — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Давышкіліян.

НАРОДНЫ хор вытворчага аб'яднання «Вайкавыскіментшыфер», танцавальны калектыў раённага дома культуры і аркестр музычнай школы Вайкавыска вярнуліся з гасцёральнай паездкі ў Польшчу.

Канцэрты ў розных гарадах брацкай краіны прайшлі з вялікім поспехам.

ЕРЭВАНСКІ драматычны тэатр — самы малады ў Ар-

мянскай ССР. Свой восьмы сезон ён адкрыў трагікамедыяй беларускага драматурга А. Макаўна «Зацюканы апостал».

ПРЫ ГОМЕЛЬСКІМ палацы піянераў і школьнай працэ кінастудыя «Юнфільм». Юныя кінаматары пад кіраўніцтвам В. Шайцова вивучаюць праекцыйную і здымачную апаратуру, сродкі гуказапісу, робяць вучэбныя здымкі, мантаж і агучванне фільмаў.

На студый ўжо створан шэраг кінастужак. Дзіцячы фільм «Гала Галкіна» на ўсесаюзным кінафестывалі аматарскіх фільмаў быў удастоен дыплама першай ступені.

ВОРОН К ВОРОНУ ЛЕТИТ...

[Окончание.

Начало на 4—5 стр.]

чому они были столь воинственны? Потому, что еврейская буржуазия, уже при царизме занимавшая прочные позиции в экономике и политической жизни страны, видела возможность расширить сферу применения капитала с отменой «черты оседлости», а, следовательно, расширить и эксплуатацию, усилить свое господство. И хотя «счастье было так возможно», сионистские иллюзии вско-

ре развеялись, как от потушенного меноры дым.

Теперь положение иное. Сионисты понимают, что сила Советской страны — в нерушимом единстве ее народов. Поэтому они хотели бы пересорить украинцев с русскими, русских — с литовцами и белорусами, евреев — со всеми вместе взятыми и затем разделить, разорвать страну по частям, чтобы не только уничтожить ненавистный им коммунизм, но даже стереть с карты мира на-

звание Советской державы. В связи с этим желанием претерпел изменения и «русский патриотизм» служителей Сиона. Как он выглядит нынче, можно убедиться на примере шизоидно-антисоветских рассуждений какого-то господина Е. Майделя. Цитирую:

«Много карт национальных территорий довелось мне повидавать на моем веку. В 20-х годах — карту национальной территории Великой Турции. От Дуная, от какой точки уже не помню, почти прямая черта поднималась к Нижнему Новгороду, переправлялась через Волгу, дальше через Вятку причудливым изгибом шла к устью Оби и где-то западнее Енисея спускалась к югу... приблизительно до 60-й параллели, затем опять поднималась к севе-

ру, охватывала Якутскую область... и выходила к Охотскому морю. Все, что было южнее этой черты (включая Кавказ и Монголию), считалось национальной территорией Великой Турции...

В 30-х годах довелось мне ознакомиться с картой Великой Финляндии. Граница ее начиналась немного севернее Санкт-Петербурга и шла на Москву. В нескольких десятках верст от Первопрестольной поворачивала к востоку, около Нижнего Новгорода переходила на правый берег Волги, охватывала все Поволжье и дальше по границе Туркестана направлялась на восток до Тихого океана.

И все это не платонические мечты, а вполне реальные претензии...»

Видали? Это — «реальные претензии». И «претензии» эти печатаются в «Новом», простите, «русском слове». В том, в котором сотрудничают власовские и белогвардейские «патриоты», представители которого участвуют в ежегодном спектакле с могилы и колоратурным сопрано.

Вот так они, эти гробовщики, хотя и «исцелять Россию от коммунизма», разорвать ее, распредить и уничтожить.

Сколько на нашу страну зарылось завоевателей, покориителей, оккупантов, интервентов и всевозможных прочих «исцелителей»? Где они? Что с ними? Так неужели все эти господа не могут понять тщетность антисоветских и антирусских надежд?

Владимир БЕГУН.

«ЦІЛЬ УЛЕНШПІГЕЛЬ» — БЕЛАРУСКІ БАЛЕТ

У Дзяржаўным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларускай ССР адбылася прэм'ера: кампазітар Яўген Глебаў вынес на суд глядачоў сваю новую вялікую работу — балет «Ціль Уленшпигель».

Выхаванец Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, Я. Глебаў — аўтар твораў самых розных жанраў. Гэта сімфоніі, балеты, опера, кантаты і араторыі, вакальныя, інструментальныя, харавыя творы, музыка да кінафільмаў і драматычных спектакляў.

У харэаграфічным жанры кампазітар працуе вельмі актыўна. У розны час на сцэне Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР ішлі балеты «Мара», «Харэаграфічныя навелы», «Альпійская балада», «Выбранніца». Працуючы над творамі для музычнага тэатра, Яўген Глебаў імкнецца пранікнуць у псіхалогію герояў, паказаць барацьбу за сцвярджэнне высокіх гуманістычных ідэалаў. Балет «Мара», першы ў беларускай музыцы на сучасную тэму, усхвалявана расказаў аб лёсе беларускай дзяўчыны, якая пасля нягод і пакут на чужбіне вяртаецца на Радзіму, дзе знаходзіць шчасце.

Тэма пратэсту супраць вайны, гвалту, несправядлівасці раскрываецца кампазітарам у харэаграфічных навелах «Фронт», «Хірасіма». Гэта тэма прадоўжана Я. Глебавым у балете «Альпійская балада», створаным па матывах аднайменнай апавесці Васіля Быкава.

Балет «Выбранніца» напісаны па матывах паэм Янкі Купалы. Ён узаўняе далёкія ад нас па часе мастацкія вобразы, але па думцы, духу, вобразнаму ладу таксама з'яўляецца сучасным творам.

Новы балет «Ціль Уленшпигель» створаны Я. Глебавым на аснове рамана бельгійскага пісьменніка Шарля дэ Кастэра па лібрэта А. Дадышкіліяні. Дзеянне балета адбываецца ў XVI стагоддзі, калі народ Нідэрландаў падняўся на барацьбу за сваю нацыянальную свабоду, супраць прыгнёту караля Іспаніі, супраць жорсткага і фанатычнага караля Філіпа II.

Кампазітар імкнецца перадаць «трывожную пераклічку званоў», што сімвалізуюць шматвяковую мару народа аб свабодзе і шчасці, супраць якой бяссільныя кастры інквізіцыі, бо свабодалюбівы дух народа непераможны. У гэтым — сучаснае гучанне балета, яго гуманны сэнс.

Музыка Я. Глебава спалучае мужныя, гераічныя пачатак і цёплую лірыку, гумар і знішчальны сарказм. Працуючы над творам, кампазітар звярнуўся да музычнага фальклору, выкарыстаўшы ў музыцы балета народныя бельгійскія, фламандскія, іспанскія мелодыі XV—XVIII стагоддзяў.

Легенда аб Уленшпигелі і Ламе Гудзаку, аб іх «дoble-сних, забавных і слаўных дзеяннях у Фландрый і іншых краях», бліскуча расказана Шарлем дэ Кастэрам, вядома мільёнам чытачоў ва ўсім свеце. Ціль Уленшпигель — адзін з тых герояў, ствараючы якіх, паводле слоў Рамэна Ралана, «прыгнечаны народ ва ўсе часы задавальняе не толькі сваю патрэбу ў смеху, але таксама і сваё магутнае імкненне да незалежнасці...»

Ціль у балете Яўгена Глебава іменна такі герой, змагаючы за свой народ і яго вызваліцель, зброя якога смех і сякера. Ціль — гэта дух Фландрый. У яго сэрцы стукіць попел бацькі Клааса, па даносу абвінавачанага ў ерэтызме і спаленага на кастры. Не вытрымала гора і памерла Саоткін, маці Ціля. І Ціль помсціць... Разам з Цілем яго сябра Ламе Гудзак, яго каханая Нэле, усе вольналюбівыя гёзы. Каралеўскія гвардзейцы і шпікі праследуюць Ціля, Злавесны цень крывавага Філіпа навіс над ім і яго сябрамі. Але ніхто не можа забіць Уленшпигеля — дух Фландрый і Нэле — яе сэрца. Фландрый не памрэ ніколі! Такі аптымістычны, жыццесцвярджалы фінал балета Я. Глебава.

«Ціль Уленшпигель» пастаўлен заслужаным дэячам мастацтваў БССР, заслужаным артыстам РСФСР Атарам Дадышкіліяні. Дырыжор і музычны кіраўнік пастаноў — народная артыстка БССР Таццяна Каламійцава. Дэкі — народная артыстка БССР Таццяна Каламійцава. Дэкі — народная артыстка БССР Таццяна Каламійцава.

Вобразы асноўных персанажаў увасобілі на сцэне маладыя салісты балета. Гэта лаўрэат міжнароднага конкурса, заслужаны артыст БССР В. Саркісян — Ціль і заслужаная артыстка БССР Л. Бржазоўская — Нэле. Партыю Клааса, які ўвасабляе мужнасць Фландрый, выконвае заслужаны артыст БССР Л. Чахоўскі, Саоткін, маці Фландрый, — Л. Палягіна, Ламе, чэрава Фландрый, — Л. Палякоўскі, Іспанскі кароль Філіп II, каранованы павук Фландрый, — В. Камкоў.

Вясцярыны, вясёлы і неўміручы Ціль Уленшпигель пачаў сваё новае жыццё на сцэне Вялікага тэатра оперы і балета БССР.

Алена РАКАВА,
музыказнаўца.

Сцэна з балета «Ціль Уленшпигель». Нэле — заслужаная артыстка БССР Л. БРЖАЗОУСКАЯ, Ціль — заслужаны артыст БССР В. САРКІСЯН.

Нядаўна ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі створаны фальклорны эстрадна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі». Ансамбль ужо выступаў з канцэртамі ў Віцебскай і Брэсцкай абласцях, запрошаны з канцэртамі ў Маскву і на Дэкаду беларускага мастацтва ў Кіеву.

НА ЗДЫМКУ: танец «Харошкі».

Фота І. ПАУЛАВА.

ЧАЛАВЕЧЫЯ АРЫЕНЦЫРЫ

(Заканчэнне.)

Пачатак на 1-й стар.

лент пісьменніка барацьбе з фашысцкімі захопнікамі.

У першыя пасляваенныя гады ў той ці іншай ступені практычна былі ўвекавечаны вядомыя гераічныя подзвігі савецкіх людзей, здзейсненыя на тэрыторыі Беларусі. Збудаванне шматлікіх помнікаў з'явілася адлюстраваннем глыбокіх патрыятычных пачуццяў працоўных Беларусі. Аднак у цяжкі пасляваенны час немагчыма было дасягнуць (і гэтага тады не патрабавалася) значных манументальных форм, якія б адлюстравалі з'явы ваеннага часу.

50—60-я гады паклалі пачатак новаму этапу развіцця манументальна-патрыятычнага мастацтва. У сталіцы Беларусі будуюцца абеліскі Перамогі. У Леніна Горацкага раёна ў памяць аб сумеснай барацьбе супраць фашысцкіх захопнікаў Савецкай Арміі і Войска Польскага ўзводзіцца мемарыяльны ансамбль. Помнікі народнай славы з'яўляюцца ў многіх абласных і раённых цэнтрах, на цэнтральных сядзібах калгасаў і саўгасаў.

На працягу 1963—68 гадоў маладымі беларускімі скульптарамі А. Анікейчыкам, А. Заспіцікім, У. Ананька, Я. Печкіным, М. Рыжанковым, архітэктарамі Л. Левіным, В. Занковічам, Ю. Градавым і іншымі па ініцыятыве ЦК ЛКСМ Беларусі пры актыўным удзеле камсамольцаў, вэтэраноў вайны былі створаны 20 помнікаў і мемарыяльных дошах на месцах, дзе здзейснілі подзвігі выхаванцы Ленінскага камсамола.

Трэба адзначыць, што ўсе гэтыя помнікі былі ўстаноўлены ў найбольш ажыўленых месцах, паблізу ад аўтастрад, набліжаны да людзей. Такім чынам стварылася магчымасць паўсядзённага ўздзеяння гераічнай гісторыі народа, адлюстраванай у помніках і манументах, на насельніцтва і ў першую чаргу моладзь.

За апошнія шэсць гадоў у нашай рэспубліцы ўзведзены шэраг помнікаў і манументальных ансамбляў вялікай грамадскай значнасці. Сярод іх — помнікі У. І. Леніну ў Пінску, Бабруйску і Лепелі, помнікі Я. Купалу і Я. Коласу ў Мінску, Ф. Скарыне ў Полацку, помнік, прысвечаны гераічнаму прарыву фашысцкай блакады партызанскімі злучэннямі Полацка-Лепельскай зоны ва Ушацкім раёне Віцебскай вобласці.

У 1970 годзе было закончана стварэнне аднаго з самых значных манументальных твораў — мемарыяльнага комплексу Хатынь. Яго стварэнне найбольш поўна раскрыла магчымасці манументальнага мастацтва. Аўтары комплексу — архітэктары Л. Левін, Ю. Градаў, В. Занковіч, скульптар С. Селіханавіч — былі ўдасцелены звання лаўрэатаў Ленінскай прэміі. Праз год закончылася будаўніцтва Брэсцкага мемарыяла. Гэтыя ўнікальныя помнікі, якія рукатворны Курган Славы, што ўзняўся непадалёку ад Мінска ў гонар

Савецкай Арміі — вызваліцельніцы Беларусі, сёння сталі месцам масавага паломніцтва людзей, месцам гераіка-патрыятычных маніфестацый, збораў, сходаў.

Жыхары рэспублікі, нашы госці імкнучыся абавязкова наведаць гэты свяшчэнны для ўсіх савецкіх людзей месцы пакланення Подзвігу. За апошнія чатыры гады толькі ў Хатыні і на Кургане Славы пабывала звыш 8 мільёнаў чалавек. А колькі юнакоў і дзяўчат атрымалі камсамольскія білеты, колькі абаронцаў Радзімы пачалі свой салдацкі шлях з прысягі на вернасць ля сцен легендарнай Брэсцкай крэпасці!

Той, хто прыязджае ў нашу сталіцу, ніколі не абмінае парк імя Я. Купалы і плошчы імя Я. Коласа, дзе ўзняліся велічныя помнікі народным песнярам. Быццам жывы, ідзе па роднай зямлі бронзавы Купала. Каля яго ног невычэрпна б'е крынічка, ля якой палымнее палараць — кветка — сімвал шчасця. І здаецца, чуваць поўны горадзіць голас паэта:

Шляхамі год дагэтуль я ішоў
З адною думкаю аб шчасці
Беларусі...

На вялікім камені-валуне сядзіць у задуманасці мудры Колас. Побач — гераі яго твораў: Ганна ўважліва слухае чароўную скрыпку Сымона-музыкі, у вечным дзворы застылі дзед Талаш і юны разведчык Панас.

Помнікі песнярам створаны народным мастаком БССР А. Анікейчыкам, народным мастаком СССР З. Азгурам, скульптарамі А. Заспіцікім, Л. Гумілеўскім, архітэктарамі Ю. Градавым, Л. Левіным. Аўтары помніка Я. Купалу нядаўна сталі лаўрэатамі Дзяржаўнай прэміі БССР.

У манументальным мастацтве Беларусі прасочваецца тэма інтэрнацыянальнага братэрства савецкіх людзей, народаў сацыялістычных краін. На граніцы РСФСР, Беларусі і Латвіі ўзняўся Курган дружбы і славы. Праектуюцца помнік у гонар 50-годдзя Савецкай улады ў Мінску, манумент, прысвечаны савецкай жанчыне А. Купрыянавай, маці яці сыноў-герояў, якія аддалі сваё жыццё ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі на тэрыторыі Беларусі, Латвіі і Польшчы. Узведзены помнік чэшскім і славацкім патрыётам, расстраляным гітлераўцамі каля Баранавіч.

Некалі ў многіх беларускіх паселішчах існавалі капліцы, дзе людзі адпраўлялі не толькі рэлігійныя, але і некаторыя грамадзянскія абрады. Сёння ж кожны горад, кожная вёска маюць свяшчэннае для ўсіх жыхароў месца, звязанае, як правіла, з помнікам у гонар тых, хто загінуў у барацьбе з фашысцкімі захопнікамі. У самым ўрачыстым дні людзі прыходзяць да гэтых сімвалаў гонару і мужнасці народа. Жаніх і нявеста, іх родныя і сябры ідуць да помніка У. І. Леніну, кладуць кветкі да сцен Брэсцкай крэпасці-героя і Вечнага агню ля

манумента Перамогі. Гэта стала трывалай і глыбокай традыцыяй, якая знаходзіць сваё адлюстраванне ў мастацкіх творах, жывапісных палотнах, кінафільмах.

На магістралі Масква—Брэст, непадалёку ад Івацэвічаў, у 1943 годзе юны партызан Коля Гойшык цаной свайго жыцця перашкодзіў варожаму эшалону трапіць на фронт. Адліты з бронзы гераі стайць сёння на месцы здзяйснення подзвігу, і на яго грудзях заўсёды палымнее чырвоны гальштук, завязаны кляпатлівымі рукамі піянераў яго роднай школы. Гэта толькі адзін факт паўсядзённага шэфства піянераў, камсамольцаў, моладзі, калектываў прадпрыемстваў і ўстаноў над помнікамі ў гонар народных гераюў. А вось яшчэ прыклад. Па ініцыятыве Віцебскага гаркома камсамола ў горадзе была праведзена аперацыя «Удзячнасць», у ходзе якой на месцах воінскіх пахаванняў віцязьбачане пасадзілі 130 тысяч дрэў і кветак у памяць аб 130 тысячых воінаў і партызан, што загінулі ў перыяд абароны і вызвалення горада.

У час узвядзення Брэсцкага комплексу кожны брестаўчанін лічыў пачэсным абавязкам прыняць удзел у будаўніцтве мемарыяла. А Курган Славы Тыднямі, месяцамі ішлі бясконцыя патакі людзей, што неслі па жменьцы зямлю, з якой уварыліся велічныя курганы.

Беларускі народ з вялікай пашанай ставіцца да помнікаў нашай даўняй і нядаўняй гісторыі. Але мы лічым, што неабходна ўвесь час удасканальваць формы і метады прапаганды помнікаў, якія ўваскрэшваюць старонкі рэвалюцыйнага мінулага Беларусі, гераічныя подзвігі яе сынаў і дачок у цяжкія для краіны час. Таму ў рэспубліцы вядзецца вялікая прапагандысцкая работа, выпускаюцца серыі буклетаў «Помнікі гісторыі і культуры». Беларускім таварыствам аховы помнікаў гісторыі і культуры выдаюцца даведнікі, брашуры, плакаты. Сёлетня падрыхтаваны да выдання 22 новай работы. Радыніем Савета Міністраў БССР пры Беларускай таварыстве аховы помнікаў створана бюро прапаганды ведаў аб помніках гісторыі і культуры. Толькі ў мінулым годзе актывістамі таварыства прачытана больш як 20 тысяч лекцый на сям'я разнастайныя тэмы: «Беларусь — рэспубліка баявой славы», «Навечна ў памяці народнай», «Летапіс старажытнага дойлідства», «Славутыя мясціны», «Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя ў Беларусі» і г. д.

У шматгранным жыцці нашага сучасніка, багатым крыніцамі інфармацыі і эмацыянальнага ўздзеяння, шмат фактараў уплываюць на фарміраванне характару савецкага чалавека, на яго пачуцці, але, баспрэчна, адну з першаступенных ролей займаюць творы патрыятычна-манументальнага мастацтва — высокія сімвалы рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцый нашага народа.

ЗНОЎ БАБРЫ БУДУЮЦЬ ХАТКІ...

КРОК
НАСУСТРАЧ
ПРЫГОЖАМУ

Творчая сям'я Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута павялічылася амаль на 400 чалавек. Яе папоўнілі юнакі і дзяўчаты — вучні пяці прафесійна-тэхнічных вучылішчаў Мінска. Будучыя будаўнікі, повары, гадзіншчыкі і кінамеханікі сталі слухачамі ўніверсітэта культуры, адкрытага для іх студэнтамі.

Праграма курса разлічана на адзін год. За час вучобы слухачы ўніверсітэта пазнаёмяцца з жывапісам, графікай, скульптурай, драматургіяй, музыкай. Перад імі выступяць вядомыя скульптары і мастакі, артысты тэатра і кіно, музыканты, крытыкі і мастацтвазнаўцы. Многія заняткі пройдуць непасрэдна ў музеях і тэатрах Мінска.

Ужо каля 30 падобных ўніверсітэтаў адкрыты ў сістэме прафтэхадукцыі нашай рэспублікі. У іх заўтрашнія рабочыя вучацца глыбей разумець мастацтва, робяць свае першыя сур'ёзныя крокі насустрач прыгожаму.

«ГРОСМАЙСТРЫ» XII СТАГОДДЗЯ

Продкі, якія жылі на тэрыторыі сённяшняй Беларусі, былі заўзятымі шахматыстамі. У гэтым пераконваюць вучоныя — археолагі Інстытута гісторыі АН БССР, мяркуючы па знаходках, якія адносяцца да XII—XIII стагоддзяў.

Пры раскопках паблізу ад Копысі, Віцебска, Лукомля знойдзена некалькі шахматных фігур — ладдзей і пешак, невялікіх па памеры, выражаных з косці. З брэскай экспедыцыі археолагі прывезлі караля — ваяўнічую фігуру з мечам і шчытом у руках. А паблізу ад мястэчка Заслаўе знойдзена каралева. Гэта сапраўдны твор выяўленчага мастацтва: на троне ва ўсходняй паставе сядзіць «уладарка» — невядомы рэзчык «накінуў» на яе празрыстае пакрыўвала і ўпрыгожыў яго каштоўнасцямі. Куды больш масіўным і салідным быў старажытны слон — на спецыяльнай падставачцы мацаваліся яго біўні.

Вучоныя мяркуюць, што шахматныя дошкі вырабляліся з трывалага матэрыялу, таму што ніжняя частка знойдзеных фігурак вельмі сцёртая.

Л. ЛАМСАДЗЕ.

«Прыроду ў канчатковым выніку трэба ахуюваць не ад чалавека, а для чалавека».
Анатоль ФЯДЗЮШЫН.

Успаміны пра тыя падзеі цяпер падобны на легенды. У снежні 1921 года, у марозы і завірухі, маскоўскі прафесар Анатоль Фядзюшын абследаваў Бярэзіну і яе прытокі. Ён прабіраўся то пешшу, то конна. Мясоцы жыхары былі яго субяседнікамі, дарадчыкамі, праваднікамі. Неўзабаве вучоны — біёлаг далажыў Беларускаму ўраду, што ім выяўлены 19 сем'яў баброў, самая вялікая калонія ў краіне. Бабровыя паселішчы неадкладна ўзялі пад ахову дзяржавы, а 30 студзеня 1925 года быў створаны Бярэзінскі запаведнік, адзін з першых у Краіне Саветаў.

76 тысяч гектараў адведзенай яму тэрыторыі сталі музеем пад адкрытым небам і рэзерватам не толькі для рачнога бобра, але і для ласёў, дзікоў, мядзведзяў і іншых разнастайных звяроў і птушак. Аб'ектам аховы і даследавання з'яўляецца не крануты дзейнасцю чалавека прыродны комплекс у вярхоўях Бярэзіны. Шматгадовае назіранні і даследы тут вядуць батанікі, арнітолагі, паліўніцтвазнаўцы... Стварэнне запаведніка — толькі адзін ланцужок у паслядоўнай і мэтанакіраванай рабоце па ахове прыроды, якая вядзецца ў нашай краіне з першых год Савецкай улады.

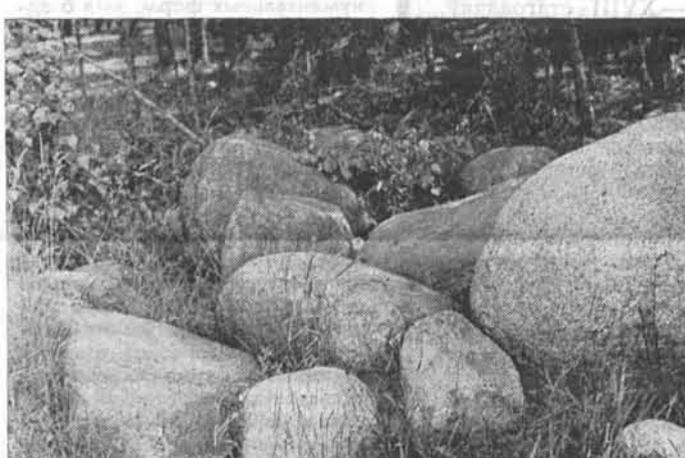
Вынік гэтых клопатаў прыемны: цяпер бабры зноў будуць свае хаткі на многіх лясных рэчках. Віцебшчыны, Міншчыны, Гомельшчыны... Колькасць пушных «будаўнікоў» толькі

на запаведнай тэрыторыі набліжаецца да тысячы, сотні звяроў адлоўлены для рассялення па рэспубліцы і краіне.

Тут прадстаўлены ўсе ландшафтныя групыкі Беларусі. Хаёвыя лясы чаргуюцца са змешанымі і ліставымі, балоты, рэкі і азёры — з палямі і лугамі. Ад даўніх нашэсцяў ледавікоў на раўнінах засталася шмат каменя. Месцамі валуны на паляне, асабліва на змярканні, нагадваюць вялікі статак жывёлін, што адпачываюць, або руіны казанчай крэпасці.

197 відаў птушак налічылі ў запаведніку арнітолагі. Шматлікія назіранні за гэтым «разнамоўным царствам», вывады спецыялістаў кладуцца ў аснову распрацовак і рэкамендацый па ахове навакольнага асяроддзя, вядзенню паліўнічай гаспадаркі ў маштабах рэспублікі, краіны, яны папаўняюць і пашыраюць нашы веды аб роднай прыродзе. Так, зусім нядаўна ў Бярэзінскім запаведніку ўпершыню ў Беларусі выяўлена аляпка (птушка вельмі спрытна нырае і здабывае ежу на дне рэчак), тут праводзіліся работы па акліматызацыі лебедзяў, зроблены першыя крокі па рэвядзенню глушчоў у вальерах.

У любую пару года прывабны гэты куток беларускай прыроды. Зімой, нават сёлетняй маласнежнай, па парошы можна «чытаць» мудрагелістыя радкі слядоў і часам трапіць на паляванне. (Калі ваўкі пачы-

наюць занадта разбойнічаць, на іх наладжваецца аблава). Восенню не адарваць вачэй ад вадалюўных птушак, што жыруюць перад далёкай дарогай на шматлікіх азёрах, а па маховых балотах нават на дыбачках боязна ісці, бо кожны крок адзначаецца чырвоным сокам журавін. І ўсё ж канец вясны — пачатак лета хвалюе асабліва. Насельнікі запаведніка заводзяць семі, дзяцей, пачынаюць выкладаць ім

«лясную навуку», і ў гэтых спрадвечных клопатах ёсць заўсёды паэзія жыцця, прыроды, няспыннага абнаўлення.

В. СЕРГІЕУСКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: рыбную гаспадарку на возеры Палік узначальвае Георгій Дружнін; бабровая хатка; ваяк статка аленяў; спявае глушэц; валуны — рэшткі ледавікоў.

Фота У. КАЗЛОВА.

НАВІНЫ ФІЛАТЭЛІ

Рэвалюцыйны рух у Расіі ярка і поўна адлюстраваны на марках нашай краіны.

У снежні 1925 года ўпершыню была выпушчана серыя, прысвечаная юбілею рэвалюцыі 1905—1907 гадоў. Аўтар паштовых мініячур выкарыстаў для афармлення творы розных мастакоў. На адной з марак — фрагмент вядомай карціны І. Уладзімірава «Барыкада на Прэсні». Другая марка створана па плакату Н. Ніканава «Рэвалюцыйны мітынг».

Барыкадныя баі адлюстраваны і на марках, прысвечаных дваццацігоддзю рэвалюцыі. Рэвалюцыйная бора 1905 года, якая з'явілася прапогам Кастрычніцкіх падзей, прадстае перад намі на паштовым знаку з чырвоным сцягам на барыкадах Прэсні. Тэмамі асобных марак сталі гераічныя падзеі на Чарнаморскім флоце — паўстанне на браняносцы «Пацёмкін».

Яркую серыю паштовых знакаў выпусціла Міністэрства сувязі СССР да 60-годдзя

першай рускай рэвалюцыі. Маркі расказваюць аб «Крывавай нядзелі», аб дэманстрацыях рабочых і барыкадных баях, аб паўстанні рэвалюцыйных матросаў на «Пацёмкіне». На паштовых мініячурках паказаны манумент скульптара В. Багданава, устаноўлены ў Адэсе ў гонар паўстання на браняносцы. Легендарнаму караблю прысвечана некалькі мастацкіх канвертаў, праводзілася гашэнне карэспандэнцый памятных штэмпелем з адлюстраваннем браняносца «Пацёмкін».

Сёлета, да сямідзесяцігоддзя першай рускай рэвалюцыі, Міністэрства сувязі СССР выпускае паштовую марку са словамі з загада штаба Прэсенскіх дружнаў «Будучае за рабочым класам». Спецыяльнымі памятнымі гашэннямі будуць адзначаны юбілей паўстання на «Пацёмкіне» і «Ачкаве», рыхтуюцца да выпуску спецыяльных мастацкіх канверты.

Л. КОЛАСАУ.

ГУМАР

— Гэта вы аб'явілі ўзнагароджанне за прапайшага сабаку? — Так, а што, вы яго знайшлі? — Не яшчэ. Але я хацеў бы атрымаць аванс.

Да зубнога ўрача прыйшоў пацыент з просьбай выдаць хворы зуб. Даведаўшыся, колькі гэта будзе каштаваць, ён усклікнуў: — Дзесяць долараў за пяці-

мінутную справу? Дык гэта д'ябальскі дорада!

— Калі вам так хочацца, — адказаў зубны ўрач, — я магу цягнуць ваш зуб значна даўжэй.

Тэлеграма: «Як экзамены? Паведамлі тэрмінова». Адказ: «Экзамен прайшоў бліскуча. Прафесары ў захапленні. Просіць паўтарыць восянні».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 165.